

ЕВРАЗИЯ ЭКОНОМИКАЛЫК БИРЛИГИНИН СОТУ

КОНСУЛЬТАТИВДИК КОРУТУНДУ

2025-жылдын 14-апрели

Минск шаары

Евразия экономикалык бирлигинин Сотунун Чоң коллегиясы курамында: Сотко төрагалык кылуучу Төрага А.А. Дронов, судья-баяндамачы А.Б. Кишкембаев, судьялар А.М. Ажибраимова, Э.В. Айриян, Д.П. Александров, А.А. Забара, Е.Ж. Исмаилов, М.Т. Кайыпов, Н.В. Павлова, А.Г. Тунян,

сот отурумуна катчылык кылуучу А.Б. Алпысбайдын катышуусунда судья-баяндамачыны угуп, иштин материалдарын изилдеп чыгып,

Евразия экономикалык бирлигинин Сотунун Статунун 46, 50, 68, 69, 73-75 жана 96-пункттарын жана Евразия экономикалык бирлигинин Сотунун Регламентинин 14, 72 жана 85-беренелерин жетекчиликке алып,

29-майындагы 2014-жылдагы Евразия экономикалык бирлиги жөнүндө келишимдин эмгектик укуктук мамилелерге байланыштуу жоболорун түшүндүрүү тууралуу Щур-Труханович Лилия Васильевнанын арызы боюнча консультативдик корутунду берет.

I. Арыз берүүчүнүн суроолору

1. Россия Федерациясынын жараны Л.В. Щур-Труханович (мындан ары – арыз берүүчү), Евразия экономикалык комиссиясынын (мындан ары – ЕЭК, Комиссия) Укуктук департаментинин директору кызматын ээлеген адам катары, Евразия экономикалык бирлигинин Сотунун Статутунун 46-пунктунун негизинде (Евразия экономикалык бирлиги жөнүндө келишимге № 2 тиркеме; мындан ары – Статут), Евразия экономикалык бирлигинин Сотуна (мындан ары – Сот) Комиссиянын кызмат адамдарынын эмгек мамилелерине байланыштуу Евразия экономикалык бирлиги жөнүндө келишимдин (мындан ары – Келишим) жоболорун түшүндүрүү тууралуу арыз менен кайрылган.

Арыз берүүчүнүн пикири боюнча, Евразия экономикалык бирлигинин (мындан ары – Бирлик, ЕАЭБ) укуктук нормалары ЕЭКтин кызмат адамы катары эмгек ишин аткаруу менен бир учурда Көз карандысыз Мамлекеттер Шериктештигинин Экономикалык Сотунун судьяларынын реестрине (мындан ары – тиешелүүлүгүнө жараша – Судьялардын реестри, КМШ Соту) киргизилип, ушул соттун судьясы катары иш жүргүзүү мүмкүнчүлүгүн так жана бир жактуу аныктоого жол бербейт.

Бирликтин туруктуу иш алып баруучу органынын кызмат адамы катары, арыз берүүчү Статуттун 46-пунктунун негизинде төмөнкү суроого түшүндүрмө берүүнү өтүнгөн:

1. Комиссиянын кызмат адамы Келишимде каралган талаптар менен чектөөлөрдү эске алуу менен, КМШ Сотунун судьясы же башка эл аралык *ad hoc* сотунун судьясы катары ишмердүүлүк жүргүзө алабы?

2. Комиссиянын кызмат адамдары үчүн КМШ Сотунун же башка эл аралык *ad hoc* сотунун судьясы катары иш алып баруу, Комиссия жөнүндө жобонун 35 жана 56-пункттарында камтылган түшүнүктөрдүн алкагында, «жумуш» же «башка акы төлөнүүчү ишмердүүлүк» болуп эсептелеби жана мындай ишмердүүлүк Келишимде каралган кандайдыр бир чектөөлөрдү колдонууга алып келеби?

3. Жогоруда көрсөтүлгөн ишмердүүлүк Комиссия жөнүндө жобонун 35 жана 56-пункттарында көрсөтүлгөн ишмердүүлүк түрлөрүнө, тактап айтканда, окутуу, илимий же башка чыгармачылык ишмердүүлүккө таандыкпы?

2. Евразия экономикалык бирлигинин Сотунун Регламентинин 75-беренесине ылайык ишти кароого даярдоо алкагында, жогорку сот органдарына, конституциялык көзөмөл органдарына, ЕЭКке жана КМШ Сотуна суроолор жөнөтүлүп, алардан жооптор жана тиешелүү материалдар алынган.

II. Соттун корутундулары

3. Статуттун 50-пунктун жетекчиликке алып, Соттун Чоң коллегиясы сот адилеттигин, анын ичинде Келишимдин жоболорун түшүндүрүү процесстерин жүзөгө ашырууда эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптерин жана ченемдерин, Келишимди, Бирликтин алкагындагы эл аралык келишимдерди, Бирликтин органдарынын чечимдерин жана тескемелерин, ошондой эле укуктук ченем катары таанылган жалпы практиканын далили катары эл аралык салтты колдонот.

1969-жылдын 23-майындагы Эл аралык келишимдер укугу жөнүндө Вена конвенциясынын 31-беренесине ылайык эл аралык келишим анын шарттарына алардын контекстинде, ошондой эле келишимдин объектиси жана максаттары боюнча берилиши керек болгон кадимки мааниге ылайык ак ниеттүүлүк менен чечмелениши керек.

4. Келишимдин 8-беренесинин 2-пункту менен 19-беренесинин 2-пунктунун, Статуттун IV бөлүмү «Соттун ыйгарым укуктары», Регламенттин VIII бөлүмү «Түшүндүрүү иштер боюнча сот өндүрүшү» жоболорун системалык түрдө чечмелөө негизинде, Соттун Чоң коллегиясы өзүндө эмгек укуктук мамилелерге байланыштуу Келишимдин, Бирликтин алкагындагы эл аралык келишимдердин жана Бирликтин органдарынын чечимдеринин жоболорун түшүндүрүү боюнча ыйгарым укуктары бар экенин белгилейт. Ошондой эле, Соттун Чоң коллегиясы Сот тарабынан тиешелүү эл аралык келишимдердин жана Бирликтин укугун түзгөн актылардын жоболорун түшүндүрүү — Соттун ал жоболордун мазмунун ачып берүү жана маанисин аныктоо боюнча жүргүзгөн ишмердүүлүгү болуп саналаарын белгилейт.

Ушул Консультативдик корутундунун предмети — Келишимдин жоболорун, биринчи кезекте Евразия экономикалык комиссиясы жөнүндө жобонун (Келишимге №1 тиркеме; мындан ары – ЕЭК жөнүндө жобо) 35 жана

56-пункттарын түшүндүрүү болуп саналат жана бул жоболор Комиссиянын кызмат адамдарына карата талаптарды, чектөөлөрдү жана тыюу салууларды белгилейт. Түшүндүрүүнүн максаты — бул талаптар, чектөөлөр жана тыюу салуулар Комиссиянын кызмат адамынын КМШ Сотунун Судьяларынын реестрине дайындалышына (тандалышына) жана анын ушул соттун же башка эл аралык *ad hoc* сотунун судьясы катары иш алып барышына кандай деңгээлде тоскоол болорун аныктоо.

5. Соттун Чоң коллегиясы, муну менен катар, КМШ Сотунун ишмердүүлүгүн жөнгө салуучу эл аралык укуктун ченемдери Статуттун 50-пунктунун маанисинде Бирликтин Соту үчүн бул иште колдонулуучу укук болуп саналбастыгын, алар ишке тиешелүү фактылык жагдайлар катары гана эсепке алына турганын белгилейт. Бул эл аралык-укуктук ченемдерди түшүндүрүү Бирликтин Сотунун ыйгарым укуктарынан тышкары экенин да баса белгилейт.

6. Келишимдин 2-беренесинин төртүнчү абзацында мүчө мамлекеттердин жарандарынын Комиссиянын департамент директорлору кызматына дайындалуусу аларды кызмат адамы катары эсептөөгө негиз берет деп белгиленген. Келишимге № 32 тиркеме болгон Евразия экономикалык бирлигиндеги социалдык кепилдиктер, артыкчылыктар жана кол тийбестиктер жөнүндө жобонун (мындан ары – Артыкчылыктар жана тийбестиктер жөнүндө жобо) 2-пунктуна жана ЕЭК жөнүндө жобонун 56-пунктуна ылайык, кызмат адамдары Бирликтин эл аралык кызматкерлери болуп саналат.

Келишимде эл аралык кызматкерлерге карата бир катар талаптар, ошондой эле тыюу салуулар жана чектөөлөр каралган. Тактап айтканда, жогоруда аталган ченемдерге ылайык, кызмат адамдары өз ыйгарым укуктарын (кызматтык милдеттерин) аткарууда мүчө мамлекеттердин мамлекеттик органдарынан же расмий адамдарынан, ошондой эле Бирликке мүчө эмес мамлекеттердин органдарынан көрсөтмө талап кылбоого же албоого тийиш. Ошондой эле алар эл аралык кызматкер статусуна ылайык келбеген аракеттерден карманып турууга милдеттүү.

Ушул тыюу салуулардын күчүнөн улам кызмат адамы, башка нерселердин катарында, мүчө мамлекеттердин мамлекеттик бийлик органдарынан жана алардын расмий жактарынан, ошондой эле ар кандай башка жактардан өзүнүн кызматтык милдеттерин көз карандысыз жана натыйжалуу аткаруусуна таасир этүүгө жөндөмдүү көрсөтмөлөрдү албашы жана сурабашы керек.

ЕЭК жөнүндө жобонун 3-пунктуна ылайык ар бир мүчө мамлекет өз кезегинде кызмат адамдарынын ыйгарым укуктарынын эл аралык мүнөзүн сөзсүз урматтоого жана алардын кызматтык милдеттерин аткарууда аларга таасир этпөөгө милдеттенет.

Соттун Чоң коллегиясы жогоруда баяндалгандарды эске алып, Келишимде Бирликтин эл аралык кызматчыларына карата колдонулган эл

аралык практикада жалпы таанылган эл аралык жарандык кызматтын көз карандысыздыгынын принциби бекемделгенин белгилейт, анда эл аралык кызматчылардын кызматтык милдеттерин көз карандысыз жана натыйжалуу аткаруусу үчүн шарттарды түзүү зарылдыгы каралган.

Кызмат адамдарынын ушул принциптен келип чыккан өз милдеттерин ак ниеттүү аткаруусу, аны Бирликтин бардык мүчө мамлекеттери жана органдары тарабынан урматтоосу жана сактоосу Бирликтин эл аралык кызмат институтунун иштешинин, аймактык экономикалык интеграциянын эл аралык уюму катары алардын өз функцияларын натыйжалуу аткарышынын сөзсүз шарты болуп саналат.

7. Комиссиянын кызмат адамын эл аралык кызматчынын статусуна туура келбеген аракеттерден карманууга милдеттендирген ченем жалпы мүнөзгө ээ жана кызмат адамы өзүнүн ыйгарым укуктарын аткарууда да, кызматтан тышкаркы мамилелерде да өзгөчө этият болууга милдеттүү, анын ичинде кызыкчылыктардын кагылышуусунан жана Бирликтин беделине зыян келтирүүчү этикага жатпаган жүрүм-турумдан алыс болууга тийиш экендигин болжолдойт.

Комиссиянын ар бир кызмат адамынын жеке кызыкчылыгы болгондугунан улам келип чыккан же келип чыгышы мүмкүн болгон кызыкчылыктардын кагылышуусун жөнгө салуу же болтурбоо боюнча чараларды көрүү милдети ЕЭК жөнүндө жобонун 61-пунктунда түздөн-түз каралган жана эл аралык кызматкерлер өз ыйгарым укуктарын колдонуу мөөнөтүнүн ичинде ак ниеттүүлүк менен сактоого тийиш.

8. Артыкчылыктар жана иммунитеттер жөнүндө Жобонун 2-пунктунда белгиленген жалпы талап ушул жобонун 23-пунктунда, ЕЭК жөнүндө жобонун 35-38, 56-пункттарында конкреттештирилген.

Артыкчылыктар жана иммунитеттер жөнүндө жобонун 23-пунктуна ылайык кызмат адамдары илимий, чыгармачылык жана окутуучулук ишмердикти кошпогондо, жеке пайданын кызыкчылыгында же башка жактардын пайдасына ишкердик жана башка ар кандай иш менен алектенүүгө укугу жок.

ЕЭК жөнүндө жобонун 38-пунктуна ылайык 35-37-пункттарында белгиленген чектөөлөр Комиссиянын кызмат адамдарына карата жайылтылат.

ЕЭК жөнүндө жобонун 35, 38-пункттарына ылайык кызмат адамдары өз ыйгарым укуктарынын бүткүл мөөнөтүнүн ичинде окутуучулук, илимий же башка чыгармачылык иштен тышкары, Комиссиядагы ишти башка иш менен айкалыштырууга же акы төлөнүүчү башка иш менен алектенүүгө укугу жок. Ушундай эле мазмундагы ченем ЕЭК жөнүндө жобонун 56-пунктунун төртүнчү абзацында белгиленген.

9. Жогоруда баяндалгандарды эске алып, Соттун Чоң коллегиясы артыкчылыктар жана иммунитеттер жөнүндө жобонун 23-пункту, ЕЭК жөнүндө жобонун 35-38 жана 56-пункттары алардын өз ара байланышында төмөнкүлөргө тыюу салууну белгилейт деген корутундуга келет:

а) кызмат адамынын комиссиядагы ишти башка иш менен айкалыштыруусу;

б) кызмат адамы тарабынан жеке пайда же башка жактар үчүн пайда кызыкчылыгында ишкердик, башка акы төлөнүүчү ишти жүзөгө ашыруу;

в) кызмат адамынын ЕЭК жөнүндө жобонун 36-пунктунун 1-8-пунктчаларында жана 37-пунктунда саналып өткөн ишмердикти жүзөгө ашыруусу жана аракеттерди (аракетсиздиктерди) жасоосу.

Кызмат адамынын ишмердигинин Келишимде тыюу салынбаган түрлөрүнө келсек, алар өз алдынча эл аралык кызматчынын статусуна объективдүү түрдө дал келбейт.

Кызыкчылыктардын мүмкүн болгон кагылышуусунун пайда болушу (болушу) колдонуудагы укуктук ченемдерге ылайык ар бир конкреттүү учурда белгиленүүгө тийиш. ЕЭК жөнүндө жобонун 61-пункту менен өз ара байланышындагы артыкчылыктар жана иммунитеттер жөнүндө жобонун 2-пунктунан улам, Комиссиянын кызмат адамы кызыкчылыктардын кагылышуусун алдын алууга же жөнгө салууга карата чараларды көрүүгө милдеттүү.

10. Келишимдин жогоруда айтылган жоболорун талдоо ошондой эле Келишимде кызмат адамынын эл аралык кызматчынын милдеттерин аткаруудан тышкары кесиптик же башка акы төлөнүүчү ишмердикти (мындан ары – «тышкы ишмердик») жүзөгө ашыруусуна толук тыюу салынбагандыгы жөнүндө корутунду чыгарууга мүмкүндүк берет. Келишимде мындай мүмкүнчүлүк чектелген чектерде каралган. Аларды белгилөөнүн критерийи болуп эл аралык кызматчы тарабынан Бирликтин кызыкчылыгында ага жүктөлгөн кызматтык милдеттерди көз карандысыз жана натыйжалуу аткарууну камсыз кылуу мүмкүнчүлүгү эсептелет.

Бирликтин эл аралык кызматкерлеринин статусун жөнгө салуучу Келишимдин жоболорун мындай чечмелөө башка эл аралык уюмдардын практикасында кеңири таанылган, анын ичинде эл аралык жарандык кызмат боюнча консультативдик кеңеш тарабынан даярдалган жана Бириккен Улуттар Уюмунун Башкы Ассамблеясынын 67/257 резолюциясы менен добуш бербестен жактырылган «Эл аралык жарандык кызмат үчүн жүрүм-турум стандарттарынын» 45, 46 жана 47-пункттарында бекитилген ыкмага ылайык келет.

11. Соттун Чоң коллегиясы арыз берүүчүнүн суроолоруна жооп берүү максатында ЕЭК жөнүндө жобонун 35-пунктунда жана 56-пунктунун төртүнчү абзацында колдонулган «башка иш» жана «башка акы төлөнүүчү ишмердик» түшүнүктөрүнүн мазмунун түшүндүрүү зарыл деп эсептейт.

Мында Соттун Чоң коллегиясы Келишимде кызмат адамдарына карата Комиссиядагы ишти башка иш менен айкалыштырууга тыюу салууга тиешелүү бөлүгүндө Келишимде жана Бирликтин башка актыларында «башка иш» түшүнүгүнүн мааниси ачылбай тургандыгын белгилейт. Ошону менен бирге «иш» термини ЕЭК жөнүндө Жобонун 35-пунктунда жана 56-пунктунун төртүнчү абзацында ар кандай туюнтмаларда - «иш мезгилинде», «Комиссиядагы иш», «башка иш» бир нече жолу колдонулат.

Мындан тышкары, ЕЭК жөнүндө жобонун 54-пунктунда «Комиссиянын кызмат адамдарын жана кызматкерлерин жумушка алуу Келишимдин 9-беренесине ылайык ишке ашырылат» деп каралган. Ушул берененин 1-пунктуна ылайык Бирликтин туруктуу иштеген органдарынын түзүмдүк бөлүмдөрүндө кызмат орундарын ээлөөгө мүчө мамлекеттердин тиешелүү профилдик билими жана иш тажрыйбасы бар жарандары укуктуу. Мында ЕЭК жөнүндө жобонун 54-пунктунун бешинчи абзацына ылайык Комиссиянын департаменттеринин директорлору жана алардын орун басарлары менен эмгек келишимдери (контракттар) ушул жобонун 33-пунктуна ылайык түзүлгөн Комиссиянын Коллегиясынын ишинин мөөнөтүнөн ашпаган мөөнөткө түзүлөт.

Соттун Чоң коллегиясы жогоруда баяндалгандарды эске алып, ушул Консультативдик корутундунун төртүнчү пунктунда келтирилген эл аралык келишимдерди чечмелөөнүн жалпы эрежесине ылайык, Келишимдин жоболору «[ЕЭКтин кызмат адамынын иши]» жана «башка иш» терминдерине Келишимдин текстин, анын преамбуласын жана тиркемелерин камтыган, ошондой эле келишимдин объектисин жана максаттарын эске алуу менен алардын контекстинде берилиши керек болгон кадимки мааниге ылайык чечмелениши керек деп эсептейт.

ЕЭК жөнүндө Жобонун 35-пунктунда жана 56-пунктунун төртүнчү абзацында колдонулган ченемдик конструкция («Комиссиядагы ишти башка иш менен айкалыштыруу»), ошондой эле көрсөтүлгөн түзүмдүк элементтерде «иш» термини колдонулган контекст «башка иш» деген сөз айкашы Комиссиянын кызмат адамынын Комиссиядан, иш берүүчүдөн башка эмгек ишмердүүлүгүн билдирет деп божомолдоого негиз берет.

Келишимдин 6-беренесине ылайык Бирликтин укук бирдиктүү системаны түзгөндүктөн, жалпы эреже катары, Бирликтин укуктун актыларында колдонулган түшүнүктөр жана терминдер бир мааниде

колдонулууга тийиш (2024-жылдын 13-ноябрындагы Консультативдик корутундунун 9-пункту П-3/24 иши боюнча). ЕЭК жөнүндө жобонун 35 жана 56-пункттарындагы «иш», «Комиссиядагы иш», «башка иш» түшүнүктөрүн бир сүйлөмдүн чегинде колдонуу алардын маанилүү мүнөздөмөлөрүнүн окшоштугу жөнүндө корутундуга алып келет.

Мындан тышкары, буга чейин Соттун Чоң коллегиясы артыкчылыктар жана иммунитеттер жөнүндө Жобонун 53 жана 54-пункттарынын (2024-жылдын 28-мартындагы Консультативдик корутундунун 19-пункту R-2/24 иши боюнча) максаттары үчүн «иш мезгили» терминине түшүндүрмө берип келген, андан Комиссияда иштөө – бул Комиссиянын кызмат адамдарынын жана кызматкерлеринин алар менен түзүлгөн эмгек келишимдеринин (контракттарынын) негизинде иштеген иши экендиги да көрүнүп турат.

Жогорудагылар Келишимдин 2-беренесинин төртүнчү жана он төртүнчү абзацтарынын, ошондой эле ЕЭК жөнүндө жобонун 39 жана 54-пункттарынын жоболорун да, Евразия экономикалык комиссиясынын Кеңешинин 2014-жылдын 12-ноябрындагы № 99 «Евразия экономикалык комиссиясында кызмат орундарын ээлөө маселелери» чечимдерин да эске алат, аларга ылайык Комиссиянын кызмат адамдарынын иши эмгек келишимдеринин (контракттардын) негизинде жүзөгө ашырылат. Бул ошондой эле Бирликтин укугун түзгөн жана эмгек мамилелерин жөнгө салуучу келишимдердин жана актылардын жоболорун түшүндүрүүдө Сот тарабынан мурда түзүлгөн укуктук позициялар менен макулдашылат (мисалы, 2017-жылдын 11-декабрындагы R-5/17 иши боюнча Консультативдик корутундунун жоболору менен, кызматкердин эмгек милдеттерин аткаруусу анын жана жумуш берүүчүнүн ортосунда эмгек мамилелеринин болушун, ошондой эле кызматкердин өзүнүн эмгек функциясынын акысы үчүн жеке аткаруусу жөнүндө макулдашуунун болушун болжолдойт).

12. Соттун Чоң коллегиясынын пикири боюнча, иштин негизи ЕЭК жөнүндө Жобонун 35 жана 56-пункттарын укуктук жөнгө салуу максатында «иш» жана «башка акы төлөнүүчү иш аракеттерди» чектөөгө мүмкүндүк берет. Ошол эле учурда «акы төлөнүүчү иш» түшүнүгү эмгек укугунун ченемдери менен жөнгө салынуучу чектен чыккан ишмердиктин түрлөрүн камтышы мүмкүн жана тиешелүү түрдө ЕЭК жөнүндө Жобонун 35 жана 56-пункттарынын максаттары үчүн «иш» категориясынан кыйла жалпы категорияны билдирет.

ЕЭК жөнүндө жобонун 35-пунктунда жана 56-пунктунун төртүнчү абзацында «Комиссиядагы ишти башка иш менен айкалыштырууга же башка акы төлөнүүчү иш менен алектенүүгө» тыюу салууга карата колдонулган

формулировка «башка ишке» да, «башка иш-аракеттерге» да мүнөздүү болгон жалпы критерийди көрсөтөт –бул жана Комиссиянын кызмат адамына тыюу салынган эки иш тең акы төлөөнүн болушу менен мүнөздөлөт.

Комиссиянын кызмат адамы тарабынан ага акы алынбаган иш-аракеттерди (б.а. бекер негизде) аткарууга карата Келишимдин көрсөтүлгөн жоболору буга эч кандай чектөөлөрдү камтыбайт.

13. Соттун Чоң Коллегиясы, эреже катары, «Комиссияда иштөө» деп, Комиссиянын кызмат адамынын эмгек келишимине ылайык Бирликтин эл аралык кызматкеринин милдеттерин белгиленген мөөнөттө, туруктуу негизде жана штаттык негизде аткаруу үчүн акы төлөнүүчү кесиптик ишти аткаруусу түшүнүлүшү керек деп белгилейт.

Комиссиянын кызмат адамынын ишине ылайык келбеген, эреже катары, Комиссиядан башка ар кандай иш берүүчү менен макулдашуу боюнча эмгек ишин салыштырылуучу шарттарда, анын ичинде акы төлөө менен жүргүзүүнү камтыган «башка иш» болуп саналат.

Соттун Чоң коллегиясы өз компетенциясынын чегинде комиссиянын кызмат адамынын судьялардын реестринде болушун жана анын КМШ сотунун судьясы катары ишин айкалыштырууга келишимде белгиленген тыюу салуу колдонулган «башка иш» катары кароого Келишимдин текстине негизделген жетиштүү негиздер жок деп эсептейт.

Мында ЕЭКтин кызмат адамына Комиссиядагы ишти башка иш менен айкалыштырууга тыюу салган Келишимдин жобосу анын эл аралык кызматкер катары кызматтык милдеттерин жогорку кесиптик деңгээлде жана максималдуу берилгендик менен аткарууга бардык күч-аракетин жумшоосу менен байланыштуу.

Соттун Чоң коллегиясы буга байланыштуу Эл аралык эмгек уюмунун (ЭЭУ) Административдик трибуналынын 1550 чечиминде чагылдырылган укуктук позицияга шилтеме жасоону туура деп эсептейт, анда ал «эл аралык жарандык кызматчынын негизги милдети-өзүнүн күчүн жана жөндөмүн өзү кызмат кылган уюмга толук арноо болуп саналат. Ресурстардын, убакыттын жана энергиянын ашыкча агып кетишине алып келген иш-чараларга катышууга жол берилбейт».

Соттун Чоң коллегиясы ЕЭК Коллегиясынын Төрагасынын катында (жалдоочунун өкүлү катары арыз берүүчү менен эмгек мамилелеринде чыгып сүйлөгөн) Соттун суроо-талабына жооп катары баяндалган позиция да жогоруда баяндалган мамилеге дал келерин белгилейт.

14. Соттун Чоң коллегиясы Комиссиянын кызмат адамынын окутуучулук, илимий же башка чыгармачылык ишмердүүлүгүнө (ал акы

төлөнөөрүнө карабастан) ЕЭК жөнүндө Жобонун 35-пунктуна жана 56-пунктунун төртүнчү абзацына тыюу салынбагандыгын белгилейт.

ЕЭК жөнүндө Жобонун 35, 38 жана 56-пункттарында белгиленген тыюу салуудан бул алып салуу Комиссиядагы кызмат адамынын КМШ Сотунун соту катары ишмердиги менен шайкештигин баалоо контекстинде укуктук мааниге ээ эмес. Бирликтин укуктук актыларында «окутуучулук, илимий же башка чыгармачылык иш» түшүнүгүнүн аныктамасы камтылбагандыгына карабастан, эл аралык Сот адилеттигин ишке ашыруу, Соттун Чоң коллегиясынын пикири боюнча, кесиптик иштин өзгөчө түрү болуп саналат, ал өзүнүн максаттары, мүнөзү жана мазмуну, сот адилеттигин жүзөгө ашыруучу адамдарга карата квалификациялык талаптар, ошондой эле алардын укуктук статусу боюнча, адатта, илимий же практикалык чыгармачылык иштин башка мааниси боюнча классификацияланышы мүмкүн эмес.

15. Соттун Чоң коллегиясы арыз ээсинин суроолоруна жооп Бирликтин эл аралык кызматкерлери катары ЕЭКтин кызмат адамдарына карата белгиленген талаптардын, тыюу салуулардын жана чектөөлөрдүн КМШ Сотунун укуктук статусун, ишинин тартибин жана шарттарын аныктоочу эл аралык келишимдердин жоболору менен өз ара байланышын болжолдой тургандыгын белгилейт, 1992-жылдын 6-июлундагы Көз карандысыз Мамлекеттер Шериктештигинин Экономикалык сотунун статусу жөнүндө макулдашууга өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу 2017-жылдын 13-сентябрындагы Протокол күчүнө киргенден кийин (мындан ары тиешелүү түрдө – Протокол, Макулдашуу) *ad hoc* форматында конкреттүү иштерди кароо боюнча өз ишин жүзөгө ашыруучу (Макулдашуунун 3.2-беренеси) эл аралык Сот адилеттигинин туруктуу органынан анын мүчө мамлекеттери тарабынан эл аралык сотко айландырылган.

16. Ушуга байланыштуу Соттун Чоң коллегиясы КМШ Сотунун статусу, ыйгарым укуктары жана ишинин тартиби КМШнын Мамлекет башчыларынын Кеңешинин 1993-жылдын 22-январындагы Чечими менен кабыл алынган Көз карандысыз Мамлекеттер Шериктештигинин Уставынын 32-беренеси, КМШнын Экономикалык соту жөнүндө жобо (мындан ары – КМШ соту жөнүндө жобо), менен белгиленет деп белгилейт. Алар өз кезегинде Көз карандысыз Мамлекеттер Шериктештигинин экономикалык сотунун Пленумунун 2023-жылдын 15-июнундагы № 2 токтому менен бекитилген Көз карандысыз Мамлекеттер Шериктештигинин Экономикалык сотунун Макулдашуунун ажырагыс бөлүгүн түзгөн, ошондой эле анын Регламенти (мындан ары - КМШ Сотунун Регламенти) менен бекитилген.

КМШнын Соту жөнүндө жобонун колдонуудагы редакциясынын 7-пунктуна ылайык, Судьялардын реестри эл аралык укук чөйрөсүндө жогорку квалификациялуу адистер болуп саналган, укук жаатындагы жогорку судьялык кызмат орундарына же мамлекеттик кызматтын жогорку кызмат орундарына дайындоо үчүн жалпысынан коюлган талаптарга жооп берген адамдардын ичинен түзүлөт. КМШ сотунун судьялары Судьялардын

реестрине катышуучу мамлекеттерде белгиленген тартипте он жылдык мөөнөткө шайланат (дайынланат). Судьялардын реестрине киргизүү КМШ сотуна мүчө мамлекет тарабынан жиберилген судьяларды шайлоо (дайындоо) жөнүндө билдирүүнүн негизинде ишке ашырылат.

17. Судьялардын реестрине конкреттүү адамды дайындоо (шайлоо) өз алдынча анын негизги иштеген жери боюнча эмгек мамилелерин; КМШ соту жайгашкан жерге көчүп баруу жана/же ал жерде туруктуу жашоо; конкреттүү сот иштерин кароого анын катышуусунун же мындай кароо үчүн соттук коллегияга дайындалышынын шартсыз мүнөзүн; Пленумдун отурумдарына — КМШ сотунун жетекчи органына катышуусун токтотууга алып келбейт.

18. КМШ Соту жөнүндө жобонун 13-пунктуна ылайык Судьялардын реестрине киргизилген судьяга, эгерде ал негизги ишине (кызматына) байланыштуу мындай сый акы төлөөгө мүмкүн болбогон адам болбосо, ар бир конкреттүү ишти караганы үчүн сый акы төлөнөт.

Келишим Бирликтин кызмат адамына окутуучулук, илимий жана башка чыгармачылык ишмердиктен тышкары башка акы төлөнүүчү иштерди жүргүзүүгө түздөн-түз тыюу салгандыктан, Судьялардын реестрине киргизилген кызмат адамы КМШнын судьясынын ишин акысыз негизде гана жүзөгө ашырат.

19. Соттун Чоң коллегиясы жогоруда айтылгандарды эске алуу менен төмөнкүдөй корутундуга келет.

КМШ соту өзүнүн уюштуруу актыларына ылайык экономикалык мүнөздөгү мамлекеттер аралык талаштарды чечүү, Көз карандысыз Мамлекеттер Шериктештигинин жана Шериктештиктин башка актыларынын алкагында кабыл алынган экономикалык маселелер боюнча эл аралык келишимдерди бирдей чечмелөөнү жана колдонууну камсыз кылуу үчүн мүчө мамлекеттер тарабынан түзүлгөн эл аралык сот адилеттигинин органы болуп саналат, ал атайын *ad hoc* форматта иштейт.

Судьялардын реестринде конкреттүү адамдын болушу жана анын КМШ Сотунун Төрагасы болуп шайланган учурдан тышкары, анын судьясы катары КМШ сотунун ишине акысыз негизде катышуусу ЕЭК жөнүндө жобонун 35, 38 жана 56-пункттарынын маанисинде «башка иштерди» түзбөйт.

Судьялардын реестрине дайындалган (шайланган) адамдар, эгерде алар КМШ сотунун судьясы катары иш-аракетин жүзөгө ашырса, Макулдашууга катышкан мамлекеттердин жалпы кызыкчылыктарында иш алып барса, алардын иши «жеке же башка адамдардын кызыкчылыгында ишке ашырылган иш» деп эсептелбейт (Иммуниет жана жеңилдиктер жөнүндө жобонун 23-пункту).

ЕЭК жөнүндө жобонун 35-пунктунда жана 56-пунктунун төртүнчү абзацында КМШнын атайын сотунун судьясы катары акы төлөнбөгөн иш (б.а. акысыз негизде) *ad hoc* тыюу салынбайт. Бирок мындай иш-чаралар окутуучулук, илимий же башка чыгармачылык ишмердүүлүккө тиешеси жок.

20. Болбосо, арыз ээсинин Комиссиянын укуктук департаментинин директорунун кызматындагы ишин КМШ сотунун ишине катышуу менен айкалыштыруу мүмкүнчүлүгүн аныктоо үчүн мааниге ээ болгон конкреттүү

жагдайларды же ушуга байланыштуу иш жүзүндөгү жагдайларды баалоо Соттун ыйгарым укуктарына кирбейт.

Соттун Чоң коллегиясы Келишимдин көз карашы боюнча Комиссиянын кызмат адамынын ишин башка эл аралык соттун ad hoc убактылуу судьясынын функцияларын аткаруу менен айкалыштырууга жол берилишине in abstracto баа берүүнү мүмкүн эмес деп эсептейт.

21. Жогоруда айтылгандардын негизинде Соттун Чоң коллегиясы төмөнкүдөй түшүндүрмөлөрдү берет:

21.1. ЕЭК жөнүндө жобонун 35-пунктунун жана 56-пунктунун төртүнчү абзацынын жоболору Комиссиянын кызмат адамын КМШ Сотторунун судьяларынын реестрине дайындоого (шайлоого) жана анын ушул соттун судьясы катары атайын ad hoc форматта акы төлөнбөгөн иш-аракеттерди жасоосуна тикелей тыюу салууну камтыбайт, эгерде мындай иш-аракеттер кызыкчылыктардын кагылышына алып келбесе. Ошол эле учурда Бирликтин эл аралык кызматкеринин статусу анын кызыкчылыктардын кагылышуусун болтурбоо же чечүү боюнча чараларды көрүү милдетин карайт. ЕЭК жөнүндө жобонун 35 жана 56-пункттарын түшүнүүдө көрсөтүлгөн иш Комиссиянын кызмат адамы үчүн «башка иш» же «башка акы төлөнүүчү иш» катары каралбайт.

21.2. КМШ сотунун судьясы же башка эл аралык Соттун судьясы катары ad hoc ишмердүүлүк ЕЭК жөнүндө жобонун 35 жана 56-пункттарында көрсөтүлгөн окутуучулук, илимий же башка чыгармачылык ишмердүүлүккө тиешеси жок.

III. Корутунду жоболор

Ушул консультативдик корутундунун көчүрмөсү арыз берүүчүгө жиберилсин.

Консультативдик корутунду Соттун расмий интернет-сайтында жайгаштырылсын.

Төрагалык кылуучу

А.А. Дронов

Судьялар

А.М. Ажибраимова

Э.В. Айриян

Д.П. Александров

А.А. Забара

Е.Ж. Исмаилов

М.Т. Кайыпов

А.Б. Кишкембаев

Н.В. Павлова

А.Г. Тунян